

162. 1907. évi V. törvénycikk:

„a mértékekről, ezek használatáról és ellenőrzéséről.“

I. FEJEZET.

A mértékek használatáról.

1. §.

A magyar szent korona országainak területén a közforgalomban, vagyis a szolgáltatások terjedelmének megállapítása céljából, a jelen törvényben megengedett kivételektől eltekintve, csakis az ezen szakaszokban megállapított mértékegységek, valamint azoknak, azok felének, kétszeresének, ötszörösének, tízszeresének vagy huszszorosának megfelelő mértékek és csakis oly mérő eszközök használhatók, a melyek a mért mennyiséget, a jelen törvényben megállapított egységekben fejezik ki.

Ezen mértékek a közforgalomban az alábbi 2—12. szakaszokban megjelölt elnevezéssel és jelzéssel használandók.

Felhatalmaztatik a kereskedelemügyi minister, hogy mindazon mérésekre nézve, a melyek az alább felsorolt mértékegységekkel nem végezhetők, közgazdasági tekintetből új, az alábbi szakaszokban megállapított egységekől leszármaztatott mértékegységeket állapithasson meg és azoknak, valamint az e célra szolgáló új mértékeknek és mérőeszközöknek a közforgalomban való használatát rendeleti úton kötelezővé tehesse.

Ezen intézkedésekről a kereskedelemügyi minister az országgyűlésnek jelentést tenni köteles.

2. §.

A törvényes hosszúság-mértékegység a méter.

A méter az 1889-ik évi párisi első általános mér-

tékügyi értekezlet által nemzetközi méter alaplémértéknek elismert és a nemzetközi mértékhivatalban Sèvresben őrzött iridiumplatina-rudon a méter jelzésére szolgáló két vonásnak az olvadó tiszta jég hőmérsékleténél középén mért távolsága.

A magyar szent korona országában a hosszúság-mértékek meghatározására alaplémértékül az az iridiumplatina-rud szolgál, a melyet az említett mértékügyi értekezlet, mint a nemzetközi méternek 14. számú mását, sorsolás útján a hosszúság országos alaplémértékéül Magyarországnak juttatott.

Ez ország alaplémértéknek a nemzetközi méterben kifejezett hossza és használatának módja az alaplémértékhez mellékelt és azzal együtt őrzött okiratban van meghatározva.

A törvényes hosszúság-mértékek a következők:

- a méter, mint a hosszúság mértékegysége, jelzése: m.,
- a méter tizedrésze, decziméter elnevezéssel, jelzése: dm.,
- a méter századrésze, centiméter elnevezéssel, jelzése: cm.,
- a méter ezredrésze, milliméter elnevezéssel, jelzése: mm.,
- a méter milliomodrésze, mikron elnevezéssel, jelzése: μ .,
- tíz méter, dekaméter elnevezéssel, jelzése: dkm.,
- száz méter, hektométer elnevezéssel, jelzése: hm.,
- ezer méter, kilométer elnevezéssel, jelzése: km.,
- tizezer méter, miriaméter elnevezéssel, jelzése: mrm.,

3. §.

A törvényes területmértékek általánosságban a hosszúságmértékekből alkotott négyzetek. Egységük a négyzetméter, jelzése : m^2 .

Különös elnevezéssel, illetve jelzéssel a következő, a földterület kifejezésére szolgáló területmértékek használhatók :

száz négyzetméter ár elnevezéssel, jelzése : a.,
tízezer négyzetméter hektár elnevezéssel, jelzése : ha.

4. §.

A törvényes térfogatmértékek általánosságban a hosszúságmértékekből alkotott köbök. Egységük a köbméter, jelzése : m^3 .

5. §.

A tömeg mértékegysége a kilogramm.

A kilogramm annak az iridiumplatina hengernek tömege, a melyet a 2. §-ban említett mértékügyi értekezlet nemzetközi kilogramm alpmértéknek elismert és a melyet a nemzetközi mérték hivatalban őriznek.

A magyar szent korona országaiban a tömegmértékek meghatározására alpmértékül az az iridiumplatina-henger szolgál, a melyet a mértékügyi értekezlet, mint a nemzetközi kilogrammnak 16. számú mását, sorsolás útján a tömeg országos alpmértékéül Magyarországnak juttatott.

Ez országos alpmértéknek a kilogrammban kifejezett értéke és használatának módja az alpmértéket kísérő és vele együtt őrzött okiratban foglaltatik.

A közforgalomban a tömeg meghatározására szolgáló tömegmértékek súlyoknak neveztetnek.

A törvényes súlyok a következők :

a kilogramm, mint a tömeg mértékegysége, jelzése : kg,

a kilogramm tizedrésze, hektogramm elnevezéssel, jelzése : hg,

a kilogramm századrésze, dekagramm elnevezéssel, jelzése : dkg,

a kilogramm ezredrésze, gramm elnevezéssel, jelzése : g,

a gramm tizedrésze, deczigramm elnevezéssel, jelzése : dg,

a gramm századrésze, czentigramm elnevezéssel, jelzése : cg,

a gramm ezredrésze, milligramm elnevezéssel, jelzése : mg.

a gramm milliomodrésze, mikrogramm elnevezéssel jelzése : γ ,

száz kilogramm, métermázsa elnevezéssel, jelzése q, ezer kilogramm, tonna elnevezéssel, jelzése : t.

6. §.

A törvényes űrmértékek egysége a liter.

A liter egy kilogramm tiszta viznek a normális légköri nyomás alatt (12. §.) és a víz legnagyobb sűrűségének megfelelő hőmérsékletnél mért térfogata.

A közforgalomban ez a térfogat a köbdecziméterrel egyenlőnek tekintendő.

A liter jelzése : l.

A többi törvényes űrmértékek a következők :

a liter tizedrésze, decziliter elnevezéssel, jelzése : dl ;

a liter századrésze, czentiliter elnevezéssel, jelzése ! cl ;

a liter ezredrésze, milliliter elnevezéssel, jelzése : ml ;

a közforgalomban ez a térfogat a köbczentiméterrel egyenlőnek tekinthető, jelzése : cm^3 !

a liter milliomodrésze, mikroliter elnevezéssel, jelzendő ; λ ;

- tíz liter, dekaliter elnevezéssel, jelzése dkl ;
- száz liter, hektoliter elnevezéssel, jelzése hl ;
- ezer liter, kiloliter elnevezéssel, jelzése : kl.

7. §.

A sűrűség mérték egysége oly anyag sűrűsége, a melynek 1 köbdecziméterében 1 kilogramm tömeg foglaltatik.

A közforgalomban a 4°C hőmérsékletű tiszta víz sűrűsége a sűrűség egysége gyanánt használható.

8. §.

Az erő közforgalmi mértékegysége az erőkilogramm, vagyis 1 kilogramm tömeg normális nehézsége. ($9\cdot80665\cdot10^5$ c.g.s. erőegység : 12. §.)

9. §.

A munka közforgalmi mértékegysége a méterkilogramm, vagyis az a munka, a melyet 1 erőkilogramm saját hatásának irányába eső 1 méternyi uton végez.

Ez a munka $9\cdot80665$ Joule egységgel egyenlő. (11. §.)

A munkabírás (effektus) közforgalmi mértékegysége a lóerő, vagyis az a munkabírás, a mely másodpercenként 75 méterkilogrammnyi munkát létesít. Ez a munkabírás $75 \times 9\cdot80665$ Watt-tal egyenlő (11. §.)

10. §.

A felületi nyomás közforgalmi mértékegysége az a nyomás, a melylyel 1 erőkilogramm egyenletesen elosztva 1 négyzetcentiméter területre hat.

Ez a nyomás 735·5 milliméter magas, 0 C⁰ hőmérsékletű és a normális nehézség hatása alatt álló higanyoszlop nyomásával egyenlő.

Ez az egység a közforgalomban az ipari légköri nyomás nevét is viseli és a 12. §. 4. pontjában megállapított normális légköri nyomásnak 0·9678-szerese.

11. §.

1. Az elektromos ellenállás mértékegysége az Ohm, vagyis a centiméter-gramm-másodpercz (c.g.s.) rendszerben meghatározott elektromágneses ellenállás-egység ezermilliomszorosa; jelzése: Ω .

Az Ohm közforgalmi mértéke egy 0 C⁰ hőmérsékletű 106·3 centiméter hosszú 14·4521 gramm tömegű, egyforma keresztmetszetű higanyszál ellenállása.

2. Az elektromos áramerősség mértékegysége az Ampère, vagyis a c.g.s. rendszerben meghatározott elektromágneses áramerősség-egység tizedrésze; jelzése: A.

Az Ampère közforgalmi mértéke az oly változatlan áram erőssége, mely salétromsavas ezüstnek (ezüstnitrátnak) vizes oldatából a rendeletileg adandó műszaki utasításban megállapított módozatok mellett másodperczenként 0·001118 gramm ezüstöt választ ki.

3. Az elektromotoros erő vagy potenciál-különbség, vagy a köznyelven elektromos feszültség mértékegysége a Volt, vagyis az az elektromotoros erő, mely az egy Ohm ellenállású vezetőben egy Ampère erősségű állandó áramot létesít; jelzése: V.

4. Az elektromos munka mértékegysége az a munka, melyet egy Volt elektromotoros erő egy Ampère erősségű állandó áram létesítése közben egy másodperc alatt végez; elnevezése a Joule (9. §.); jelzése: J.

Az elektromos munkabírás mértékegysége az a munkabírás, a mely másodpercenként egy Joule-munkát létesít; elnevezése a Watt (9. §.); jelzése: W.

Egyszáz Watt, a hektowatt; jelzése: hW.

Egyezer Watt, a kilowatt; jelzése: kW.

Közforgalomban kerek számban hétszázharminczhat (736) Watt (9. §.) egyenértékűnek veendő egy lóerővel.

5. Az elektromos munka közforgalmi egysége a Wattóra, vagyis a Wattnak 3600 másodpercczel való szorzata; jelzése: Wo.

Egyszáz Wattóra, a hektowattóra; jelzése: hWo.

Egyezer Wattóra, a kilowattóra; jelzése: kWo.

Közforgalomban kerek számban 736 wattóra egyenlőnek veendő egy lóerő-órával.

6. Az elektromos mennyiség egysége a Coulomb, vagyis a c.g.s. rendszerben meghatározott elektromágneses egység tizedrésze.

A Coulomb közforgalmi mértéke az az elektromos mennyiség, a mely egy Ampère-erősségű állandó áramot vivő elektromos vezető bármely kereszt-metszetén egy másodperc alatt áthalad. Jelzése: Cb.

Az elektromos kapacitás egysége azon vezető kapacitása, melyben egy Coulombtöltés egy Volt-potenciált létesít. Elnevezése Farad; jelzése: F.

Milliomodrésze a mikrofarad, jelzése: μ F.

Az indukció-együttható mértékegysége a c. g. s. rendszerben meghatározott elektromágneses egység ezer-milliomszorosa. Elnevezése Henry; jelzése: H.

7. A váltakozó áram hatásos (effektív) erősségeül a közforgalomban a pillanatnyi erősségek négyzeteinek időbeli középértékéből vont négyzetgyök veendő.

A váltakozó áram hatásos (effektív) feszültségeül a közforgalomban a pillanatnyi feszültségek négyzeteinek időbeli középértékéből vont négyzetgyök veendő.

12. §.

A hőmérséklet egy foka az állandó térfogatú hidrogénhőfokmérő százas osztású léptékének egy foka, közhasználatban neve Celsius-fok; jelzése: C°.

E hőfokmérőben a hidrogén kezdeti feszültsége, az olvadó tiszta jég hőmérsékleténél mérve 1 méter magas higanyoszlop nyomása, vagyis $\frac{1000}{760} = 1.3158$ normális légköri nyomás.

A lépték alappontjai a 0C° vagyis a hőfokmérő állása az olvadó tiszta jégben és a 100C°, vagyis a hőfokmérő állása a forrásban levő tiszta víz telített légmentes gőzében, mind a kettőt a normális légköri nyomás alatt mérve.

A normális légköri nyomás egy 760 milliméter magas, 0C° hőmérsékletű és a normalis nehézség hatása alatt álló tiszta higanyoszlop nyomásával egyenlő.

A normális nehézség az a nehézség, a melynek méterre és középídmásodpercze vonatkoztatott gyorsulása $9.80665 \frac{\text{m.}}{\text{sec}^2}$.

Ez az érték a nehézség gyorsulásának a nemzetközi mérték hivatalban Sèvresben meghatározott értéke a tenger közép színére és 45° földrajzi szélességre átszámítva.

13. §.

A jelen törvényben meghatározott törvényes mértékek használata alól a következő kivételek állapotatnak meg:

1. A földterület mennyiségének kifejezésére az alábbi 14. §. értelmében átszámított régi mértékek használata érintetlenül marad mindaddig, a míg az adókataszterben és a telekkönyvben az ingatlanok területe a jelenleg alkalmazásban levő mértékegységekben fejeztetik ki.

A felek ügyleteikben az eddigi mértékek mellett a jelen törvény 3-ik §-ában meghatározott új mértékeket is használhatják.

2. A tengeri hajózásnál az egyenlítő egy fokának 60-ad részét tevő tenge:ri mértföldnek és az 1871-ik évi XVI. törvényczikk által megállapított hajótonnának használata e törvény által nem érintetik.

3. A külfölddel való forgalomban, jogügyletekben és okiratokban az idegen államok törvényes mértékei használhatók.

4. Felhatalmaztatik a kereskedelemügyi minister, hogy a mennyiben a kiviteli kereskedelem érdekében kívánatosnak mutatkoznék, hogy a külföldre szállítandó áru az illető kiviteli piacon szokásos mértékkel jelöltessék meg, úgy egyes árunemekre nézve a kiviteli forgalomban ezen külföldi mérték használatát a kereskedelmi és iparkamarák meghallgatása után rendeleti úton megengedhesse.

14. §.

A jelen törvény 2—12. szakaszaiban meghatározott mértékeknek, illetőleg mértékegységeknek az 1874: VIII. t.-czikk hatályba lépte előtt használatban volt régi mértékekhez való számszerű viszonya a következő:

a) Hosszmértékek.

1 méter annyi mint 0.52729: ötvenkétezerhétshátszázhuszonkilenc százredrész bécsi öl.

1 méter annyi mint 3.16375 ; három egész, tizenhat-ezerháromszázhetvenöt százezredrész bécsi láb.

1 méter annyi mint 37.965 : harminczhét egész, kilencszázhatvanöt ezredrész bécsi hüvelyk.

1 méter annyi 1.286 : egy egész, kétszáznyolczvan-hat ezredrész bécsi rőf.

1 czentiméter annyi mint 0.37965 ; harminczhétézer-kilencszázhatvanöt százezredrész bécsi hüvelyk.

1 kilométer annyi mint 0.11971 : tizenegyezerkilenc-százhetvenegy százezredrész magyar mértföld.

1 kilométer annyi mint 9.13182 tizenháromezeregy-száznyolczvankét százezredrész ausztriai (posta) mértföld.

1 miriaméter annyi mint 1.1971 : egy egész, egyezer-kilneccszázhetvenegy tizezredrész magyar mértföld.

1 miriaméter annyi mint 1.3182 : egy egész, három-ezeregyszáznyolczvankét tizezredrész ausztriai (posta) mértföld.

1 bécsi öl annyi mint 1.89648 : egy egész, nyolcz-vankilenczezerhatszáznegyvennyolcz százezredrész méter.

1 bécsi láb annyi mint 0.31608 : harminczegyezer-hatszáznyolcz százezredrész méter.

1 bécsi rőf annyi mint 0.777 : hétszázhetvenhétez-redrész méter.

1 bécsi hüvelyk annyi mint 2.6340 : két egész, hat-ezerháromszáznegyven tizezredrész czentiméter.

1 magyar mértföld annyi mint 8.3536 : nyolcz egész, háromezeröttszázharminczhat tizezredrész kilométer.

1 magyar mértföld annyi mint 0.83536 : nyolczvan-háromezernyolczszázharminczhat százezredrész miriaméter.

1 ausztriai mértföld annyi mint 7.5859 : hét egész-ötezernyolczszázötvenkilenc tizezredrész kilométer.

1 ausztriai mértföld annyi mint $0\cdot75859$: hetvenöt-ezernyolczszázötvenkilencz százezredrész miriaméter.

1 marok (ló mérték) annyi mint $10\cdot536$: tiz egész ötszázharminczhat ezredrész czentiméter.

b) Térmértékek.

1 négyszögméter annyi mint $0\cdot27804$: huszonhétézer-nyolczszáznégyszázötvenkilencz százezredrész bécsi négyszögöl.

1 négyszögméter annyi mint $10\cdot00931$ tiz egész, kilenczszázharminczegy százezredrész bécsi négyszög láb.

1 ár annyi mint $27\cdot804$: huszonhét egész, nyolczszáznégyszázötvenkilencz százezredrész négyszögöl.

1 hektár annyi mint $2\cdot317$: két egész, háromszáz-tizenhét ezredrész magyar hold (1200 négyszögölével).

1 hektár annyi mint $1\cdot738$: egy egész, hétszázharmincznyolcz ezredrész kataszteri hold.

1 négyszögmiriaméter annyi mint $1\cdot433$; egy egész négyszázharminczháromezredrész magyar négyszögmértföld.

1 négyszögmiriaméter annyi mint $1\cdot738$: egy egész hétszázharmincznyolcz ezredrész ausztriai négyszögmértföld.

1 bécsi négyszögöl annyi mint $3\cdot5966$: három egész ötezerkilenczszázhatvanhat tizezredrész négyszögméter.

1 bécsi négyszögláb annyi mint $0\cdot0999$: kilenczszáz-kilenczvenkilencz tizezredrész négyszögméter.

1 bécsi négyszöghüvelyk annyi mint $6\cdot9379$: hat egész, kilenczezerháromszázhetvenkilencz tizezredrész négyszög czentiméter.

1 magyar (1200 négyszögöles) hold annyi mint $0\cdot4316$: négyezerháromszáztizenhat tizezredrész hektár.

1 katasztrális hold annyi mint $0\cdot5755$: ötezerhétszázötvenöt tizezredrész hektár.

1 magyar négyszögmértföld annyi mint $0\cdot6978$: hat

ezerkilencszázhetvennyolcz tizezredrész négyszögmiria-
méter.

1 usztriai négyszögmérföld annyi mint 0·5755: öt-
ezerhét-százötvenöt tizezredrész négyszögmiriaméter.

c) Kőbmértékek.

1 köbméter annyi mint 0·1466: egyezernégyszázhat-
vanhat tizezredrész bécsi köből.

1 köbméter annyi mint 31·6669: harminczegy egész,
hatezerhatszázhatvankilencz tizezredrész bécsi köbláb.

1 liter annyi mint 1·1787: egy egész, egyezerhét-
száznyolczvanhét tizezredrész magyar itcze.

1 liter annyi mint 0·7068: hétezerhatvannyolcz tiz-
ezredrész bécsi pint.

1 hektoliter annyi mint 1·8418: egy egész, nyolcz-
ezernégyszáztizennyolcz tizezredrész magyar akó (64 itczés).

1 hektoliter annyi mint 1·7671: egy egész, hétezer-
hatszázhetvenegy tizezredrész bécsi akó.

1 hektoliter annyi mint 1·5992: egy egész, ötezer-
kilencszázkilenczvenkét tizezredrész pozsonyi mérő.

1 hektoliter annyi mint 1·6264: egy egész, hatezer-
kétszázhatvannégy tizezredrész bécsi mérő.

1 bécsi köből annyi mint 6·8210: hat egész, nyolcz-
ezerkétszáztiz tizezredrész köbméter.

1 bécsi köbláb annyi mint 0·0316: háromszáztizen-
hat tizezredrész köbméter.

1 bécsi köbhüvelyk annyi mint 18·2746: tizennyolcz
egész, kétezerhét-száznegyvenhat tizezredrész köbczenti-
méter.

1 magyar itcze annyi mint 0·8484: nyolczezernégy-
száznyolczvannégy tizezredrész liter.

1 bécsi pint annyi mint 1·4147: egy egész, négyezeregyszáznegyvenhét tizezredrész liter.

1 magyar (64 itczés) akó annyi mint 0·5430: ötezernégyszázharmincz tizezredrész hektoliter.

1 bécsi akó annyi mint 0·5659: ötezerhatszázötvenkilencz tizezredrész hektoliter.

1 bécsi mérő annyi mint 0·6149: hatezeregyszáznegyvenkilencz tizezredrész hektoliter.

1 pozsonyi mérő annyi mint 0·6253: hatezerkétszázötvenhárom tizezredrész hektoliter.

d) Súlymértékek.

1 kilogramm annyi mint 1·7855: egy egész, hét-ezernyolczszázötvenöt tizezredrész bécsi font.

1 kilogramm annyi mint 2: két vámfont.

1 kilogramm annyi mint 2·3807: két egész, három-ezernyolczszázhat tizezredrész gyógyszerári font.

1 kilogramm annyi mint 3·5629: három egész, ötezerhatszázhuszonkilencz tizezredrész bécsi márka.

1 gramm annyi mint 0·05714: ötezerhét-száz-tizen-négyszáz tizezredrész bécsi lat.

1 gramm annyi mint 0·06: hat századrész vámlat.

1 gramm annyi mint 0·28646: huszonnyolcz-ezer-hat-száz-negyvenhat száz tizezredrész aranybeli súlyegység.

1 gramm annyi mint 4·8551: négy egész, nyolcz-ezer-öt-száz-ötvenegyszáz tizezredrész bécsi karát.

1 dekagramm annyi mint 0·5714: ötezerhét-száz-tizen-négyszáz tizezredrész bécsi lat.

1 dekagramm annyi mint 0·6: hat tized vámlat.

1 tonna annyi mint 17·855: tizenhét egész, nyolcz-százötvenöt ezredrész bécsi mázsa.

1 tonna annyi mint 20: husz vámmázsa.

1 bécsi font annyi mint 0·56006: ötvenhatezerhat-száz ezredrész kilogramm.

1 vámfont annyi mint 0·5; öt tized kilogramm.

1 gyógyszer-tári font annyi mint 0·42004: negyvenkétezer-négy százezredrész kilogramm.

1 bécsi márka annyi mint 0·28067: huszonnyolcz-ezerhatvanhét százezredrész kilogramm.

1 bécsi lat annyi mint 17·502: tizenhét egész, ötszázkét ezredrész gramm.

1 bécsi lat annyi mint 1·7502: egy egész, hétezer-ötszázkét tizezredrész dekagramm.

1 vámlát annyi mint 16·666: tizenhat egész, hat-százhatvanhat ezredrész gramm.

1 vámlát annyi mint 1·6666: egy egész, hatezerhat-százhatvanhat tizezredrész dekagramm.

1 aranybeli súlyegység annyi mint 3·4909: három egész, négyezerkilencszázkilencz tizezredrész gramm.

1 bécsi karát annyi mint 0·20597: húszezeröttszáz-kilenczvenhét százezredrész gramm.

1 bécsi mázsa annyi mint 56·006: ötvenhat egész, hat ezredrész kilogramm.

1 vámmázsa annyi mint 50: ötven kilogramm.

II. FEJEZET.

A mértékek és mérőeszközök ellenőrzéséről.

15. §.

A jelen törvény előző szakaszaiban említett mértékkel való mérésre a közforgalomban, vagyis szolgáltatások terjedelmének megállapítása céljából csakis hitelesített mértékek és mérőeszközök használhatók.

Felhatalmaztatik a kereskedelemügyi minister, hogy

rendeletileg állapítsa meg azon mértékeket és mérő eszközöket, a melyek hitelesítése még nem eszközölhető.

Amennyiben a kereskedelemügyi minister a jelen törvény 1. §-ában nyert felhatalmazás alapján új mértékegységek vagy mértékek használatát rendelné el, ezzel kapcsolatban az ezeknek mérésére szolgáló mérőeszközök hitelesítése iránt is intézkedik.

Oly mértékek és mérőeszközök, a melyek a mérés eredményét a jelen törvény 2—12. §-aiban, illetve a fentiek értelmében netán kibocsátott ministeri rendeletekben meghatározott egységektől eltérő egységekben adják, nem hitelesíthetők.

A mértékek és mérőeszközök helyességének ellenőrzésére szolgáló hitelesítés azok hatósági megvizsgálásából s az ennek megtörténtét tanúsító bélyeg alkalmazásából áll.

16. §.

Minden, a jelen törvény 15. szakasza értelmében hitelesítendő mérték és mérőeszköz csakis hitelesítve hozható forgalomba és használható szolgáltatások terjedelmének megállapítására. A közforgalomban használt minden mérték és mérőeszköz forgalomba kerülésétől (használatba vételétől) számított két éven belül s utóbb két-két évenként időszakos hitelesítés alá bocsátandó.

A forgalombahozatal időpontját magán az illető mértéken vagy mérőeszközön annak készítője, illetőleg a még nem használt mérték és mérőeszköz eladója külön bélyeg alkalmazása által megjelölni tartozik.

Ugy az állami (első és időszakos) hitelesítési, mint a forgalombahozatali (eladási) bélyeget a kereskedelemügyi minister rendeletileg állapítja meg. Az olyan mér-

tékekre és mérőeszközökre vonatkozólag; a melyek az említett időszakos hitelesítésre nem alkalmasak, vagy a melyeknél ezen időszakos hitelesítésre természetüknél fogva szükség nincsen, az időszakos hitelesítés időpontját és módzatait, illetőleg az időszakos hitelesítés mellőzhető voltát a kereskedelemügyi minister rendeletileg határozza meg.

Az első hitelesítés bélyegével eladásra készen tartott még használatban nem volt mértékek és mérőeszközök az időszakos hitelesítés kötelezettsége alá nem esnek.

Ha valamely mérték, vagy mérőeszköz oly mérvű javítás (módosítás, vagy igazítás) alá kerül, a mely annak nagyságát, vagy adatainak helyességét befolyásolhatja, rajta az, a ki a javítást végzi, a hitelesítési bélyeget megsemmisíteni köteles. Ilyen javítás után az illető tárgy jelen törvény szempontjából új mértéknek, illetőleg új mérőeszköznek tekintendő.

17. §.

A kereskedelemügyi minister rendeletileg állapítja meg a hitelesítési eljárás alá bocsátható mértékek és mérőeszközök kellékeit, valamint azon eltérések legnagyobb fokát (hibahatárt), a melylyel azok egyrészt az első- és az időszakos hitelesítés alkalmával birhatnak, másrészt a közforgalomban szabályszerű értéküktől eltérhetnek, illetőleg a melylyel adataik a szabályszerű értéktől még különbözhetnek, anélkül, hogy használatuk büntetés alá ne esnék.

18. §.

Ugy az első, mint az időszakos hitelesítésért fizetendő díjak nagyságát s azok lefizetésének módzatait a

kereskedelemügyi minster legalább három évről három évre terjedő érvénnyel rendeletileg állapítja meg.

Ezen díjjegyzék határozmányai alól kivételek nem engedélyezhetők, azonban a törvényhatóságok, városok és községek tulajdonában vagy kezelésében lévő közművekben, üzemekben vagy vállalatokban, valamint iskolák, árvaházak, szegényházak, kórházak s általában közintézetekben használt viz-, gáz- vagy elektromos árammérők hitelesítésére a kereskedelemügyi minster kedvezményes díjakat állapíthat meg.

19. §.

A mértékek és mérőeszközöknek a jelen törvény rendelkezései értelmében való hitelesítésére állami mértékHITELESÍTŐ hivatalok állíttatnak fel, a melyek a hitelesítést mindenkor a magyar szent korona országainak határára belül tartoznak végezni.

Az állami mértékHITELESÍTŐ hivatalok költségeiről a mindenkori állami költségvetés keretében történik gondoskodás.

Ezen hivatalok szervezetét, számát, székhelyét és működési körét a kereskedelemügyi minster rendeleti úton állapítja meg.

A mértékHITELESÍTŐ hivatalok a jelen törvény 23. §-a értelmében szervezett központi mértékügyi intézet közvetlen ellenőrzése és a kereskedelemügyi minster főfelügyelete és fegyelmi hatósága alatt állanak.

20. §.

Az állami mértékHITELESÍTŐ hivatalok az első hitelesítés eszközlése körül a hitelesítendő mértékek és mérőeszközök birtokosának megkeresésére járnak el s a hitele-

lesítést rendszerint hivatalos helyiségükben, esetleg a fél kívánatára és költségére azonkívül, a helyszínén is végzik.

Mértékek és mérő eszközök, valamint általában a jelen törvény értelmében hitelesítési kényszernek alávetett tárgyak (28., 30. §§.) iparszerű előállításával foglalkozó, nemkülönbén az oly ipartelepek kérelmére, a melyeknek üzemükben nagyobb mennyiségű hitelesített mértékre vagy mérőeszközre van szükségük, a kereskedelemügyi minister engedélyével az állami mértékHITELESITŐ hivatalok a költségek megtérítése fejében időszakos vagy állandó kirendeltséget tarthatnak az illető ipartelepen, feltéve, hogy az illető vállalat a kirendeltségnek működéséhez szükséges összes műszaki felszerelések költségeit fedezi és megfelelő helyiséget bocsát rendelkezésre.

Az időszakos hitelesítést a mértékHITELESITŐ hivatalok személyzete olyképen teljesíti, hogy az illető hivatal kerületéhez tartozó, a kereskedelemügyi minister által rendeltileg kijelölendő központokban két-két évi időközökben megjelenik s az időszakos hitelesítésre kötelezett mértékek és mérőeszközök eme hitelesítését rendszerint az illető község (város) előljárósága által e célból rendelkezésére bocsátandó alkalmas helyiségben, esetleg a fél kívánatára és költségére magánál a félnél eszközli.

A mértékHITELESITŐKNEK az időszakos hitelesítési központokba való megérkezése és hivataloskodásának ideje az illető központokhoz tartozó valamennyi község előljáróságai által az ott szokásos módon, legalább nyolcz nappal a hitelesítő megérkezése előtt közhírré teendő.

A javított, módosított vagy igazított mértékeknek és mérőeszközöknek a 16. § értelmében netán szükséges újra hitelesítéséről a javítást, módosítást vagy igazítást eszközlő iparos köteles gondoskodni és ennek elmulasztásáért felelős.

21. §.

Annak ellenőrzése, vajjon a közforgalomban használatban levő mértékek és mérőeszközök a jelen törvény 16. §-ában előirt hitelesítési bélyeggel el vannak-e látva, rendőrhatóságnak képezi feladatát.

A közforgalomban lévő mértékek és mérőeszközök helyességének ellenőrzése a mértékHITELESITŐ hivatalok kötelessége. E végből a mértékHITELESITŐnek jogában áll bármely közforgalmi mértéket és mérőeszközt megvizsgálni és az e törvénynek meg nem felelő mértékeket és mérőeszközöket előzetes hivatalos zár alá helyezni. A hitelesítő vizsgálatának eredményéhez képest köteles a megállapított szabálytalanságokat a büntető eljárás megindítása végett az illetékes hatóságnak feljelenteni.

22. §.

MértékHITELESITŐnek csakis oly magyar állampolgár alkalmazható, a ki a mértékHITELESITŐk részére előirt s a kereskedelemügyi miniszter által rendeletileg szabályozandó szakvizsgát a központi mértékügyi intézet előtt sikeresen letette.

MértékHITELESITŐ szakvizsgára csak azok bocsáttatnak, a kik a magyar szent korona területén levő valamely állami felső ipariskolát sikeresen végezték, vagy ennél magasabb rendű műszaki képesítéssel bírnak.

Felhatalmaztatik a kereskedelemügyi miniszter, hogy azokat, a kik a jelen törvény kihirdetésének időpontjában mint hitelesítők máris alkalmazásban állanak, a fent előirt képzettség kimutatása nélkül is szakvizsgára bocsáthassa.

MértékHITELESITŐ nem lehet sem ipari vagy kereskedelmi vállalatnak részese, sem ilyennek alkalmazottja, s nem viselhet egyidejűleg más közhivatalt.

A mértékhitelítő működését csakis a hivatali eskü szabályszerű letétele után kezdheti meg.

23. §.

A mértékügynek a magyar szent korona országainak egész területére kiterjedő egységes műszaki vezetésére Budapesten „Magyar Királyi Központi Mértékügyi Intézet“ állittatik fel.

Ezen intézet gyakorolja a jelen törvény 19. §-ához képest a közvetlen felügyeletet az összes állami mértékhitelítő hivatalok működése felett, gondoskodik ugy ezeknek, mint a jelen törvény III. fejezetében foglalt rendelkezésekhez képest felállított hordójelző hivataloknak a hitelesítéshez, illetőleg jelzéshez szükséges megfelelő műszaki eszközök egyöntetű beszerzéséről, a mellett fogantositja mindazokat a hitelesítéseket, a melyekhez nagyobb szerű, illetőleg tökéletesebb eszközök szükségesek, mint a milyenekkel a mértékhitelítő hivatalok elláthatók és elvégni a tudomány és az ipar érdekében szükséges mindazokat a méréseket, vizsgálatokat és kísérleteket, a melyek természetüknél fogva hozzá utalhatók.

Ezen intézet szervezetét és ügyviteli szabályzatát a kereskedelemügyi minister rendeletileg állapítja meg.

III. FEJEZET.

A hordók jelzéséről.

24. §.

Bort és sört, valamint egyéb szeszes italokat tartalmazó hordók csak akkor hozhatók forgalomba, ha azokon az ürtartalom és az üres hordók súlya törvényes mértékben megjelöltetett. Az ürtartalom illetően megjelölése

mellőzhető a belföldi szeszt tartalmazó hordóknál, ha az azokban tartalmazott szesznek mennyisége a pénzügyi törvények és szabályok által elrendelt esetekben és azok rendelkezéseinek megfelelő módon, súly alapján, pénzügyi közegek által állapított meg, továbbá a külföldről érkezett és bort, sört vagy szeszt tartalmazó hordóknál, a mennyiben a további eladás ezen eredeti tartályokban történik.

Felhatalmaztatik egyúttal a kereskedelemügyi minis-ter, hogy a mennyiben a kiviteli kereskedelem érdekében kívánatosnak mutatkoznék, a külföldre szállítandó töltött hordók ürtartalom szerinti jelzésének esetleges mellőzésére nézve a kereskedelmi és iparkamarák meghallgatása után rendeleti úton eltérő, kivételes intézkedéseket léptethessen életbe.

A hordók ürtartalmának megjelölése a hordójelzés, vagyis a törvényes mértéket feltüntető, a kereskedelemügyi minis-ter által rendeletileg közelebről meghatározandó bélyeg szabályszerű alkalmazása által történik.

Felhatalmaztatik a kereskedelemügyi minis-ter, hogy megszabja azt a legnagyobb eltérést, a melylyel a hordók egyrészt a jelzés alkalmával, másrészt a közforgalomban a rajtuk jelzett ürtartalom nagyságától különbözhetnek a nélkül, hogy használatuk büntetés alá esnék.

A hordók mindazon esetekben új jelzéssel látandók el, a midőn rajtuk oly mérvű javítás történt, a mely ürtartalmukat a fentebb említett határokon túl megváltoztatja.

25. §.

A hordójelzést és ujrajelzést a hordójelző hivatalok teljesítik, a melyeknek berendezésére, felszerelésére és elhelyezésére vonatkozó szabályokat, valamint az azok

által a hordók jelzéseért szedhető díjak nagyságát a kereskedelemügyi minister rendeletileg állapítja meg.

A hordójelző hivatalok felállításáról és azok személyzetének előre meghatározandó rendes fizetéssel leendő díjazásáról a törvényhatóságok a belügyminister, illetőleg Horvát-Szlavonországokban a városok és községek a horvát-szlavon-dalmát bán jóváhagyása mellett kötelesek gondoskodni.

A hordók jelzéséért fizetett díjak azon törvényhatóságot, illetve várost vagy községet illetik meg, a mely a hordójelző hivatalt felállította.

A hordójelző hivatalok működése a területileg illetékes állami mértékHITELESÍTŐ hivatalok állandó felügyelete és ellenőrzése alatt áll.

A hordójelző hivatalok a hordójelzés eszközlése körül a jelzendő hordók birtokosának megkeresésére járnak el s a jelzést rendszerint hivatalos helyiségükben, esetleg a fél kívánságára és költségére azon kívül, a helyszínén is végzik.

Hordók iparszerű előállításával foglalkozó, nemkülönben oly ipartelepek kérelmére, melyek üzemükben nagyobb mennyiségű jelzett hordót használnak, a kereskedelemügyi minister engedélyével a hordójelző hivatalok a költségek megtérítése fejében időszakos, vagy állandó kirendeltséget tarthatnak az illető ipartelepen, feltéve, hogy az illető vállalat a kirendeltségnek működéséhez szükséges összes műszaki felszerelések költségeit fedezi és megfelelő helyiséget bocsát rendelkezésre.

Felhatalmaztatik a kereskedelemügyi minister, hogy a hordójelzés körüli eljárás részleteit és a hordójelző hivatalok ügyvitelének rendjét rendeletileg szabályozza.

26. §.

A hordójelzők mint ilyenek nem tagjai az őket alkalmazó törvényhatóság, illetve városi tiszti-, segéd- és kezelőszemélyzetének, mindazonáltal működésük megkezdése előtt hivatali esküt tenni tartoznak.

Hordójelzőnek csakis oly magyar állampolgár alkalmazható, a ki a hordójelzők részére előírt és a kereskedelemügyi minster által rendeletileg szabályozandó szakvizsgát valamelyik állami mértékhitelítő hivatalnál az ezekkel kapcsolatosan szervezendő 3 tagú vizsgáló bizottság előtt sikeresen letette.

Hordójelző nem lehet az, a ki hordókat gyárt vagy elad, vagy oly vállalatoknak tulajdonosa vagy alkalmazottja a mely ezeknek gyártásával vagy eladásával rendszeresen foglalkozik, vagy pedig üzlete gyakorlásánál jelzett hordókat használ.

Hordójelző végre nem lehet az, a kit a jelen törvény 34. §-ában körülírt kihágás miatt elítéltek.

27. §.

Az állami mértékhitelítő hivatal a hordójelző közzeggel szemben kisebb fokú hanyagság vagy rendetlenség esetében az illető meghallgatása után felebbezéssel a központi mértékügyi intézethez annyiszor, a mennyiszor, 20 koronáig terjedhető és az illetőnek fizetéséből visszartartandó rendbirságot alkalmazhat.

Az ezen rendbirságokból befolyó összeg a községi (városi) szegényalap javára esik.

Azt a hordójelzőt, a ki ellen a 34. §-ban körülírt kihágás gyanuja merült fel, az illetékes állami mértékhitelítő hivatal a feljelentés megtételével egyidejűleg alkalmazása alól felfüggeszti.

IV. FEJEZET.

A mérték megjelölés kényszeréről.

28. §.

Bornak, sörnek és egyéb szeszes italoknak vendéglőkben, korcsmákban, kávéházakban és egyéb nyilvános helyiségekben fogyasztásra történő kiszolgáltatására használt palaczkok és ivóedények a tartalmazott mennyiség törvényes mértékben való megjelölésével látandók el és a jelen törvény II. fejezetének rendelkezései értelmében hitelesítendőek.

Zárt palaczkok, a melyekben bort, sört vagy más szeszes italt hoznak forgalomba, nem esnek a hitelesítési kötelezettség alá.

29. §.

Utasittatik a kereskedelemügyi minister, hogy a bort, sört és szeszes italokat tartalmazó zárt palaczkok mennyiségtartalmának kötelező megjelölése iránt jelen törvény életbeléptetésével egyidejűleg az 1893. évi XXXIV. törvénycikk alapján rendeleti úton intézkedjék.

30. §.

Tej kimérésére, valamint zárt palaczkokban vagy más edényekben való árusítására szolgáló tartályok hitelesítendőek.

31. §.

A csomagokban árult cikkek mennyiségtartalmának helyes megjelöléséről szóló 1893. évi XXXIV. törvénycikk rendelkezéseit egyebekben a jelen törvény nem érinti.

V. FEJEZET.

Büntető határozatok.

32. §.

Kihágást követ el és a mennyiben cselekménye súlyosabb beszámítás alá nem esik, 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel, visszaesés esetében pedig, ha utolsó büntetésnek kiállása óta két év még nem telt el, 8 napig terjedhető elzárással és 400 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az :

a) a ki a közforgalomban a jelen törvény I. fejezete értelmében még nem engedett mértéket vagy mérőeszközt használ ;

b) a ki oly mértéket vagy mérőeszközt, a mely a jelen törvény értelmében hitelesítendő, vagy időszakos hitelesítési kötelezettség alá esett, szabályszerű hitelesítés, illetve az időszakos hitelesítés nélkül forgalomba bocsát, vagy a közforgalomban használ, vagy ilyen mértéket, illetőleg mérőeszközt iparüzletében, raktárában boltjában, habár használatlanul, de az első hitelesítés bélyegével el nem látva, eladásra készen tart ;

c) a ki vendéglőben, korcsmában, kávéházban vagy más nyilvános helyiségben bort, sört vagy egyéb szeszes italokat a jelen törvény 28. §-a rendelkezéseinek meg nem felelő palaczkokban vagy ivőedényekben szolgáltat ki fogyasztásra ;

d) a ki a 24. §-ban meghatározott kivételes eseten kívül szabályszerű jelzéssel el nem látott hordóban bort, sört vagy egyéb szeszes italokat forgalomba hoz.

33. §.

Kihágást követ el és a mennyiben cselekménye súlyosabb beszámítás alá nem esik, 100 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel, visszaesés esetében pedig, ha utolsó büntetésének kiállása óta két év még nem telt le, 4 napig terjedhető elzárással és 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az:

a) a ki bár hitelesített, de oly mértéket vagy mérőeszközt használ a közforgalomban, a melyről tudta vagy köteles gondosság mellett tudnia kellett volna, hogy az a törvényes követelményeknek nem felel meg;

b) a ki a jelen törvény 16. §-a utolsó bekezdésének rendelkezése ellenére, az általa javított (módosított vagy igazított) mértéken vagy mérőeszközön levő hitelesítési bélyeget meg nem semmisíti;

c) a ki oly hordót, a melyben a bor, vagy sör forgalomba kerül, olyan javításnak vet vagy vettet alá, a mely a hordó ürtartalmát a rendeletileg megállapított hibahatárokon felül megváltoztatja és rajta az előző jelzés bélyegét meg nem semmisíti, vagy meg nem semmisítetteti.

34. §.

Kihágást követ el és a mennyiben cselekménye súlyosabb beszámítás alá nem esik, 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az a hordójelző, a ki hordót tudva hamisan vagy a nélkül lát el jelzéssel, hogy annak valóságos ürtartalmáról az előírt módon meggyőződött volna, vagy a ki ily célra a jelző eszközöket és bélyegzőket másnak rendelkezésére bocsájtja.

35. §.

A ki a jelen törvény alapján a kereskedelemügyi minister által rendeletileg megállapítandó, hitelesítésére, vagy hordójelzésre szolgáló, bárminemű bélyegzőt, bélyeget vagy jelzést felhasználás vagy forgalombahozás végett utánoz vagy meghamisít, vagy a ki ily bélyegzőt, bélyeget vagy jelzést tudva felhasznál vagy forgalomba hoz, vagy raktáron vagy üzletében tart, a mennyiben ez a cselekmény a tett elkövetésének helyén fennálló törvények értelmében súlyosabb minősítésű büntetendő cselekményt nem képez, kihágást követ el és két hónapig terjedhető elzárással és 600 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetetik.

36. §.

A 32. és 33. §-ok esetében a jelen törvény rendelkezéseinek meg nem felelő, úgyszintén a hamis vagy utánozott hitelesítési jeggyel ellátott mértékek vagy mérőeszközök, nemkülönben a 35. §. esetében a jogtalanul megszerzett vagy készített hitelesítő bélyegzők elkobzandók.

37. §.

A 32., 33. és 34. §-okban megállapított kihágási ügyekben Magyarországon a rendőri büntető biráskodást gyakorolják:

I. Első fokon:

1. Kis- és nagyközségekben a főszolgabíró, illetőleg a szolgabíró.

2. Rendezett tanácsú és törvényhatósági joggal felruházott városokban a rendőrkapitány, illetőleg helyettese, ezek akadályoztatása esetén a tanács által e részben megbízott tisztviselő;

3. Budapest székesfővárosban az illetékes kerületi előljáróság.

II. Másodfokon,

1. kis- és nagyközségekben és rendezett tanácsú városokban az alispán ;

2. törvényhatósági joggal felruházott városokban a tanács ;

3 Budapest székesfővárosban a székesfővárosi tanács.

III. Harmadfokon :

a kereskedelemügyi minister.

A 35. §-ban megállapított kihágás a királyi járásbiróságok hatáskörébe tartozik.

Horvát-Szlavonországban : az eljárás az ottani jogszabályok szerint illetékes hatóságok hatáskörébe tartozik.

VI. FEJEZET.

Átmeneti és vegyes intézkedések.

38. §.

Felhatalmaztatik a kereskedelemügyi minister, hogy a jelen törvény életbelépte előtt hitelesített mértékeken és mérőeszközökön levő hitelesítési bélyegek további érvényességét illetőleg rendeletileg intézkedjék.

39. §.

A jelen törvény hatálybalépésével az eddig fennállott összes mértékhitelesítő hivatalok megszűnnek és e végből a mértékhitelesítési teendők ellátása iránt fennálló szerződések kellő időben, legkésőbb jelen törvény hatályba léptének napjára felmondandók. Azon magyarországi törvényhatóságok és községek, illetve horvát-szlavon-

országi városok és községek, melyek hordóhitelesítő hivatal tartanak fenn, ezt a törvény hatályba lépéséig, a jelen törvény követelményeinek megfelelő hordójelző hivatalá alakíthatják át.

A törvényhatóságok mértékHITELESÍTÉSI alapjukat, a mennyiben az állammal szemben az 1874. évi XXXI. t.-cikk alapján mértékHITELESÍTŐ hivatalaik felállítására és berendezésére nyert előlegekből származó tartozásuk már kiegyenlített, a hordójelző hivatalok felállítására tartoznak fordítani.

A jelen törvény életbeléptekor törvényhatóság vagy város alkalmazásában álló és a tiszti segéd- vagy kezelő-személyzet létszámába tartozó mértékHITELESÍTŐK közül :

a) azok, a kik jelentkezésük daczára állami mértékHITELESÍTŐKKÉ ki nem nevezettek, addig megszerzett nyugdíj-, illetőleg végkielégítési igényeiket az illető nyugdíjalap irányában érvényesíthetik ;

b) azok ellen, a kik állami mértékHITELESÍTŐI állásra nem jelentkeztek, vagy az ily állásra történt kinevezést méltánylandó okok nélkül el nem fogadják, állásukról és a mennyiben az illető helyhatósági és törvényhatósági szabályrendeletek másként nem intézkednek, szerzett nyugdíj- és végkielégítési igényeikről lemondottnak tekintendők.

40. §.

E törvény életbeléptével az 1874-ik évi VIII. és az 1875-ik évi LVIII. törvenycikkek és az 1891. évi VI. törvenyczik határozmányai hatályon kívül helyeztetnek.

41. §.

Ezen törvény két évvel kihirdetése után lép hatályba. Mindazonáltal felhatalmaztatik a kereskedelemügyi minister,

hogy a 23. §-ban említett központi mértékügyi intézet felállítása, illetve szervezése iránt a szükséges előzetes intézkedéseket még a törvény életbe lépése előtt fogantathassa, és utasíttatik, hogy az ezen intézkedésekkel, valamint a felszerelések fokozatos beszerzésével járó költségeket a rendes évi költségvetésben előirányozza.

42. §.

Jelen törvény végrehajtásával a kereskedelemügyi minister bizatik meg, a ki e tekintetben a belügyministerrel, Horvát-Szlavonországot illetőleg Horvát-Szlavon és Dalmátországok bánjával egyetértőleg jár el.

163. 1907. évi XLV. törvényczikk:

„a gazda és a gazdasági cseléd közötti jogviszony szabályozásáról.“

I. FEJEZET.

Általános határozatok.

1. §.

Gazdasági (külső) cseléd az, aki szerződéssel kötelezi magát, hogy valamely gazdaságban személyes és folytonos szolgálatokat bérért teljesít legalább is egy hónapon át. (7. §.)

Azokat a cselédeket, akik háztartásbeli és egyszerű gazdasági munka teljesítésére szegődnek, hacsak a szerződésből az ellenkező ki nem tűnik, gazdasági cselédeknek kell tekinteni s a jelen törvény alá tartoznak.

Azok, akik gazdasági teendőkre naponkénti díjazás mellett vagy bizonyos részért szerződnek (pl. napszámo-

sok, szakmányosok, részes munkákat teljesítők stb.): gazdasági cselédeknek nem tekinthetők.

2. §.

Minden gazdasági cselédnek szolgálati cselédkönyvének kell lenni. (6., 13., 51., 52., 57., 58. §.)

A cselédkönyv kiadása díjmentes.

A szolgálati cselédkönyv kiállítására vonatkozó szabályokat a földmivelésügyi minister a belügyministerrel egyetértőleg rendelettel állapítja meg.

3. §.

Tizenkét éven aluli kiskorut gazdasági cselédnek szegődtetni tilos s az ilyen szerződés semmis. (57. §.)

Tizenkét éven aluli kiskorunak szolgálati cselédkönyvet adni nem szabad.

Tizenkét éven felüli kiskorú részére szolgálati cselédkönyvet csak törvényes képviselőjének beleegyezésével lehet adni. A cselédkönyvet ilyen esetben a hatóság a törvényes képviselő kezébe adja. Ha a törvényes képviselő beleegyezését alapos ok nélkül megtagadja, azon esetben az 1877: XX. t.-cz. rendelkezései alkalmazandók.

A szolgálati cselédkönyv előmutatásával történt beszegődés a gazdára nézve azt a jogi vélelmet állapítja meg, hogy a beszegődés a törvényes képviselő beleegyezésével történt. A kiskorú cseléd tizennyolcz éves koráig a gazda házi fegyelme alatt áll. (46. §.)

II. FEJEZET.

A szolgálati szerződés megkötéséről.

4. §.

A szolgálati szerződés feltételeit a törvényes korlátok között a felek szabad egyezkedéssel állapítják meg.

A szerződésnek a törvényvel és törvényes jogkörben kibocsátott rendeletekkel és szabályrendeletekkel ellenkező megállapodásai érvénytelenek.

5. §.

A szolgálati szerződést írásban is, szóval is meg lehet kötni. A gazda, ha a szerződést szóval kötötték meg, köteles a cseléd kívánatára a megállapodásokról minden cselédnek külön-külön bérlevelet adni. (22., 57. §.)

A törvényhatóság szabályrendeletben elrendelheti, hogy ha a szerződést szóval kötötték meg, a bérlevél kiadása minden esetben kötelező legyen, valamint elrendelheti azt is, hogy a gazda a gazdasági cselédnek a szolgálatba való belépését s a szolgálatból való kilépését a községi előljáróságnál (rendőrkapitánynál) nyilvántartás végett bejelentse.

Annak, aki cselédnek beszegődött, a szolgálati idő alatt, az elbocsátó bizonyítvány kiadása előtt (40., 42., 43., 53. §.), a gazda beleegyezése nélkül, útlevelet kiállítani nem szabad; a kiállított útlevelet a cselédnek csak a szolgálati viszony megszűnte után szabad kézbesíteni. Ez a szabály nem alkalmazandó azokra a kiskorúakra, akik szüleikkel együtt vándorolnak ki. A cseléd kérelmére a gazda meghallgatása után fontos okok fenforgása esetén a belügyminister a földművelésügyi ministerrel egyet-

értőleg az útlevel kiadását a gazda beleegyezése nélkül is elrendelheti.

Ha a cseléd a beszélgetésekor egy évnél hosszabb időre kötötte meg a szolgálati szerződést, az első szolgálati év elteltével az útlevel kiadása a harmadik bekezdésben megállapított szabály alapján meg nem tagadható.

6. §.

A szolgálati szerződés megkötésekor köteles a gazda a cseléd szolgálati cselédkönyvét átvenni, ha pedig az még a cseléd előbbi gazdájánál lenne, köteles a gazda a cseléd részére az előbbi gazdától kiadott elbocsátó bizonyítványt (53. §.) magához venni. (57. §.)

7. §.

A gazdasági cseléddel kötött szerződés — ha más-kép nincs kikötve a szerződésben — egy évre szól. (40. §.)

Tilos és semmis a szolgálati szerződés, ha a szolgálati időt évek, hónapok, hetek vagy napok határozott számában kifejezni nem lehet. (57. §.)

8. §.

Tilos és semmis az olyan megállapodás, amelynél fogva a cseléd családtagjának előzetesen egyezséggel megállapított, arányos, külön díjazás nélkül kellene valamely munkát vagy szolgáltatást teljesítenie (u. n. robot, urdolga, uzsora, dézsma, ingyen munka stb.). Tilos és semmis az olyan megállapodás is, amelynél fogva a cseléd családtagjai olyan időben, amikor szerződésük értelmében a gazdánál nem kötelesek dolgozni, a gazda hozzájárulása nélkül másnál munkát nem vállalhatnak. (46., 57. §.)

A gazda és a cseléd családtagjai között a munkaszerződést külön kell megkötni; az ilyen munkaszerződések a gazda és a cseléd közötti jogviszonyt egyáltalában nem érintik.

9. §.

Tilos és semmis az olyan előzetes megállapodás, amelynél fogva a cseléd előre kötelezné magát arra, hogy járandóságát egészben vagy részben a gazdának, a gazda családtagjának vagy bárki másnak eladja. Tilos és semmis az olyan megállapodás is, a mely a gazdát, a gazda családtagját vagy bárki mást feljogosítaná arra, hogy a cseléd járandóságát egészben vagy részben szeszes itallal vagy bármivel is megválthassa. (57. §.)

10. §.

Tilos és semmis a cselédet arra kötelezni, utasítani, hogy a cseléd a maga vagy családja részére bármit is a gazdánál vagy az általa megjelölt embernél, czégnél vásároljon, vagy bizonyos megjelölt embernél, czégnél ne vásároljon. (57. §.)

11. §.

A szerződés megkötésekor netalán adott foglaló egyoldalu visszaadása nem szünteti meg a szerződés érvényét.

A gazda a foglalót, ha más megállapodás nincsen, a cseléd bérébe betudhatja.

12. §.

Amennyiben ez a törvény vagy a törvényhatóságnak e törvény alapján alkotott szabályrendelete ellenkező rendelkezést nem tartalmaz, a felek jogai s kötelességei tekintetében a magánjogi szabályokat kell alkalmazni.

Amennyiben valamely szerződési megállapodás mi-
benlétét nem lehet megállapítani, a gazdaság helyén vagy
legközelebbi környékén követett szokás irányadó.

III. FEJEZET.

A szerződés teljesítéséről.

13. §.

A szerződés megkötése után köteles a cseléd a meg-
határozott időpontban szolgálatba állani, szolgálati cse-
lédkönyvét, ha a beszegődéskor át nem adta (6. §.), a
gazdának átadni, a gazda pedig köteles a cselédet elfo-
gadni, a szolgálati cselédkönyvet, ha már előbb át nem
vette, magához venni s megőrizni. (51., 57. §.)

A gazda a cseléd háziállatait csak akkor köteles
befogadni, ha erre nézve megegyeztek és ha a befogadás
ellen a gazda állategészségi szempontból hatósági állat-
orvosi bizonyítvány alapján alapos kifogást nem érvé-
nyesíthet.

Ha nincsen más megállapodás, a gazdához való
költözésre a szükséges igaerőt a felfogadó gazda köteles
szolgáltatni.

14. §.

Nem köteles a gazda a cselédet elfogadni:

- a) ha a gazda a cseléd vagy háznépének hűsége,
erkölcs magaviselete ellen olyan alapos és súlyos kifogást
érvényesít, amelyet a szerződéskötéskor még nem ismert;
- b) ha a cseléd akkor, amikor szolgálatba kellene
lépnie, ragadós betegségben szenved;
- c) ha a cseléd a szolgálatra képtelenné lett;
- d) ha a cseléd a meghatározott időpontban a szol-
gálatot igazolatlanul meg nem kezdi, vagy ha a cseléd

ugyanazon időre a felfogadás után még más gazdához is beszegődött. (58. §.); vagy végül

e) ha valami olyan eset következik be, amely miatt a cselédet a 45. §. alapján már a megkezdett szolgálatból is felmondás nélkül el lehetne bocsátani.

Ha a cseléd felesége vagy vele egy háztartásban élő gyermeke akkor, amikor a cselédnek szolgálatba kellene lépnie, ragadós betegségben szenved, a gazda a cselédet és családtagjait nem köteles befogadni addig, amíg a fertőzés veszélye fenforog. Ha a fertőzés veszélye egy hónapon túl tart, a gazda a cselédet elfogadni nem köteles.

Ha azt a gazdát, aki évi 200 koronánál kevesebb egyenes adóval van megadóztatva, a szerződés megkötése után olyan elemi csapás éri, hogy annak következtében a cselédet be nem fogadhatja, a gazda visszaléphet a szerződéstől, ha a cseléd egynegyed évi bérét s járandóságainak egynegyed évre eső értékét kiszolgáltatja.

15. §.

Nem köteles a cseléd szolgálatba lépni:

a) ha szolgálatra munkaképtelenné lett;

b) ha a beszegődés után örökösödés útján olyan ingatlan vagyon birtoka száll rá, melynek kezelése szükségessé teszi jelenlétét, ez esetben azonban alkalmas helyettesről tartozik gondoskodni;

c) ha a családi viszonyai időközben úgy változtak, hogy otthonléte családjának fenntartása végett elkerülhetetlenül szükséges;

d) ha a gazda őt a meghatározott időben elfogadni nem akarja;

e) ha valami olyan eset következik be, a mely miatt

a cseléd a 46. §. alapján a megkezdett szolgálatot felmondás nélkül is elhagyhatná ;

f) ha a nőcseléd időközben férjhez megy ;

g) ha a gazda által a cseléd részére kijelölt lakásban ragályos beteg van.

16. §.

A gazda vagy a cseléd a 14. vagy 15. §. alapján a szerződéses viszonyt csak úgy szüntetheti meg, ha e szándékáról az ok megjelölésével a másik felet az esetnek megtudásától számított nyolcz nap alatt értesíti. (17., 57. §.)

A ki a szerződés megszüntetését jogtalannak tartja s e miatt panaszt akar tenni, panaszát az értesítés vételetől számított nyolcz nap alatt kell a hatóságnál előterjeszteni. Az illetékes elsőfoku hatóság határozata ellen beadott felebbezés a határozat végrehajtását nem akadályozza.

17. §.

Ha a cseléd meghatározott időpontban törvényes ok nélkül, igazolatlanul vagy roszhizeműen hatósági intézkedés daczára a szolgálatba be nem áll, a gazda nyolcz nap alatt előterjeszthető panaszára az elsőfoku hatóság köteles a cselédet a szolgálat helyére karhatalommal előállítani. Ha a cseléd az előállítás után sem kezdi meg a szolgálatot, az 57. §. alapján kell büntetni s arra kell kötelezni, hogy a gazdának okozott költséget és kárt térítse meg.

Ha a gazda a cseléd elfogadását a meghatározott időpontban törvényes ok nélkül igazolatlanul vagy roszhizeműen hatósági intézkedés daczára megtagadja, a cseléd nyolcz nap alatt előterjeszthető panaszára a gazdát

az 57. §. alapján kell büntetni s arra kell kötelezni, hogy a cselédnek az egész szolgálati időre járó bérét s minden más járandóságának s így a lakásnak az értékét s a felmerült költséget s egyéb kárt is fizesse meg. Ha a gazda az eljárás jogerős befejezéséig terjedő időre, az elsőfoku hatóság felhívására, a cselédnek se lakást, se megfelelő lakáspénzt nem ad, az elsőfoku hatóság, ha tudomása szerint a gazda a megfelelő cselédlakással rendelkezik, a gazdát végrehajtás útján karhatalommal kényszerítheti a cselédlakás átadására, ha pedig a gazdának megfelelő cselédlakás nem áll rendelkezésére, közigazgatási végrehajtás útján azonnal behajthatja a gazdától a szükséges lakáspénzt.

Az 57. §. alkalmazása és a kártérítés kötelezettsége független attól, hogy a jelen §-ban szabályozott karhatalmat a gazda vagy a cseléd ellen alkalmazták-e vagy sem.

18. §.

A cseléd tartozik a gazda (megbizott) utasítása szerint mindazokat a munkákat, melyekre szegődött, hiven, pontosan, legjobb tehetsége szerint végezni, a gazdaság rendjét megtartani s általában a szerződésben, a törvényben s más jogszabályokban megállapított kötelességeit lelkiismeretesen teljesíteni.

A cseléd tartozik, a mennyiben erejét vagy képességét túl nem haladja, ha szükség úgy kívánja, átmenetileg a gazdaság keretében előforduló minden gazdasági munkát teljesíteni, illetve tartozik beteg vagy távollevő cseléd társát helyettesíteni és elemi veszély elhárítása körül teljes erővel közreműködni.

Ha a cseléd kötelességét megszegi, a hatóság az

57. §. szerint alkalmazandó büntetésen felül, annak teljesítésére s a gazdának okozott teljes kár és eljárási költségek megfizetésére kötelezi.

19. §.

A cselédnek nincs joga a gazda beleegyezése nélkül a munkát mással végeztetni, a megengedett időn túl a gazdaságból elmaradni; lakásába háznépéhez nem tartozó személyt a gazda tilalma ellenére, hacsak ideiglenesen is, befogadni. (57. §.)

20. §.

A cseléd minden kárért, a mit a gazdának szándékosan vagy vétkes gondatlanságból vagy a gazda utasításának megszegésével okozott, kártérítéssel tartozik. (35., 50. §.)

21. §.

A gazda (megbizott) tartozik a cseléd bérét és minden más járandóságát pontosan kiadni, általában a szerződésben, törvényben s más jogszabályokban megállapított kötelességeit lelkiismeretesen teljesíteni. (57. §.)

Ha nincsen más megállapodás, azokat a járandóságokat, a melyek természetüknél fogva naponkint adandók ki (pl. takarmány, tej stb.), naponkint, a készpénzfizetést évnegyedenként utólag egyéb járandóságok pedig évnegyedenként előre kell kiszolgáltatni.

22. §.

Ha a gazda kötelességét megszegi, a hatóság az 57. §. szerint alkalmazandó büntetésen felül, annak teljesítésére s a cselédnek okozott teljes kár és az eljárási költségek megfizetésére kötelezi.

23. §.

Köteles a gazda ügyelni arra, hogy a cselédet testi erejét meghaladó vagy egészségét veszélyeztető munka ne terhelje és hogy a cselédnek éjjeli nyugvásra az azon vidék általános gazdálkodási szokásához képest, az évszaknak megfelelően elég ideje maradjon. Ha az éjjeli nyugvásra elháríthatatlan szükség esetében kivételes körülmények miatt elég időt nem lehetne adni, napközben kell a pihenésre kellő időt hagyni.

Az éjjeli nyugvásról szóló szabály nem vonatkozik azokra a cselédekre, a kik olyan szolgálatra szegődtek, melynél az alkalmazás célja kizárja az ilyen éjjeli nyugvást (pl. éjjeli őr, fejős, vadőr, csősz stb). Ezekre nézve a gazda megfelelő szolgálati beosztással úgy köteles intézkedni, hogy az évszaknak megfelelően elegendő idejük maradjon az alvásra. (22., 43., 57. §.)

24. §.

Ha a gazda a cselédnek ételmezést adni tartozik, köteles a cselédnek az eledeleket elegendő mennyiségben és egészséges minőségben kiadni. (22., 46., 57. §.)

25. §.

A terménybeli járandóságokat köteles a gazda tiszta szemű, megrostált, feltétlenül jó és pedig legalább is olyan jó minőségben kiszolgáltatni, mely azon évi termése első osztályú eladó minőségének felel meg. Ha pedig a gazda a terménybeli járandóságok kiszolgáltatására szükséges terményt kénytelen mástól beszerezni, köteles ez esetben első osztályú minőségről gondoskodni. Egyéb természetben való járandóságokat szintén jó minőségben köteles a gazda a cselédnek kiadni. (22., 57. §.)

A cseléd bérét bárminemű utalvánnyal vagy bár-
czával fizetni, vagy a cselédtől szeszes italért bármit is
visszavásárolni tilos. (57. §.)

26. §.

A szegődményes földet a gazda a kellő időben,
vetésforgója szerint olyan területen köteles kijelölni, mely
a gazdaságában hasonló termény alá szánt többi földje
átlagos minőségének megfelel. (22., 57. §.)

A szegődményes földet, ha a szerződés szerint meg-
művelve köteles átadni, olyan jól megművelve tartozik
átadni, amilyen jól azon a vidéken a hasonló termény
alá szánt földeket megművelni szokás. (22., 57. §.)

A szegődményes föld termésének betakarításához a
gazda igát ingyen köteles adni (22., 57. §.); viszont a
cseléd a szegődményes földet kifogástalanul mivelní és
tiszttára letakarítva visszaadni köteles.

Mindenféle munkaeszközökkel, melyek a cseléd által
a gazdának teljesítendő munkához szükségesek, a gazda
köteles ellátni a cselédet.

27. §.

A főzéshez, kenyérsütéshez, fűtéshez s általában a
háztartáshoz a szerződésben kikötött tüzelőt a cselédnek
a gazda köteles szolgáltatni; a tüzelőért a gazda a cse-
lédtől vagy családjától külön ellenszolgáltatást nem köve-
telhet. Vitás kérdés esetében a tüzelő mennyiségére és
minőségére az azon vidékbéli szokás irányadó. Ha ellen-
kező megállapodás nincsen, a cselédnek a megtakarított
tüzelőt eladnia, elajándékoznia, vagy elvinnie a gazda
beleegyezése nélkül nem szabad. (22., 57. §.)

A cseléd gabonajárandóságának kiszolgáltatásakor a

cselédnek a fuvart a legközelebbi, illetőleg a legkönyebben megközelíthető malomba és vissza a gazda ingyen tartozik adni. A gazda a maga malmában a cselédtől nem szedhet több vámot, mint azon vidéken szokásos és arra se kötelezheti a cselédet, hogy csak az ő malmában vagy az általa megjelölt malomban őrlessen (57. §), de ha a cseléd más távolabbi malomban kíván őrletni, ez esetben az oda- és visszafuvarozásról maga tartozik gondoskodni.

28. §.

Mindaddig, amíg a gazdasági cselédek betegsegélyezésének kérdése a törvényhozás által intézményesen szabályoztatik, a cseléd s családtagjainak gyógykezeltetése tekintetében a következő szabályok érvényesek:

Ha maga a cseléd vagy az éves, illetőleg az állandóan alkalmazott szegődményes cselédnek vele élő felesége vagy vele egy háztartásban élő tizenkét éven aluli gyermeke a szolgálatba lépés tizenötödik napja után a szolgálati idő alatt megbetegszik, az orvosi gyógykezelés és az orvosszerek költségét, legfeljebb negyvenöt napig, a gazda a sajátjából tartozik fedezni és a szükséges fuvart is ő tartozik adni, kivéve, ha a betegséget nyilvánvalóan a cseléd hibája, illetve a cseléd családtagjának hibája okozta, vagy ha a cseléd vagy családtagja a betegséget szinleli, mely esetben az összes okozott költségeket a cseléd tartozik viselni. Az a gazda, aki évi 200 koronánál kevesebb egyenes adóval van megadóztatva, a felét, az a gazda pedig, aki évi 200 koronánál több egyenes adóval van megadóztatva, egy tizedrészét levonhatja a cseléd béréből annak az összegnek, melyet a cseléd feleségének és 12 éven aluli gyermekeinek

orvosi gyógykezeléséért és az ezek részére kiszolgáltattott orvosszerekért kifizetett. (57. §.)

Ha a betegségnek a gazda hibája az oka, az orvosi gyógykezelés és az orvosszerek költsége a betegség egész tartamára a gazdát terheli.

A beteg cseléd helyettesítésének költségét a cseléd béréből levonni tilos, kivéve, ha a betegséget nyilvánvalóan a cseléd hibája okozta. (22., 57. §.)

A gazda terhére a cseléd és családja részére szükséges gyógyszereket olyan módon kell rendelni és kiszolgáltatni, mint az országos betegápolási alap terhére. (1898: XXI. t.-cz. 14. §. 1. bekezdés 3. pont.)

Ha az éves cseléd vagy az éves cselédnek vele élő felesége vagy tizenkét éven aluli gyermeke meghal, az eltemetés költségéhez temetési segély czimén, nagykorú elhalálózása esetében husz, kiskorú elhalálózása esetében tiz korona összeggel köteles a gazda hozzájárulni s azon vidék szokásaihoz mérten a temetéshez szükséges fuvarról is ő köteles gondoskodni. (22., 57. §.)

A cseléd balesetbiztosítására nézve az 1900: XVI. és az 1902: XIV. t.-cz. szabályai irányadók.

Ezen §. rendelkezései csak a házi betegápolásra és orvosi gyógykezelésre vonatkoznak. A kórházi és gyógyintézeti ápolásra vonatkozó törvények rendelkezéseit a jelen §. nem érinti.

29. §.

A gazda a cselédnek a közegészség követelményeinek megfelelő elhelyezéséről gondoskodni köteles. (22., 57. §.)

Ezen törvény életbelépte után a cselédlakásokat úgy kell építeni, hogy minden nő vagy családos gazdasági

cselédnek külön szobája s külön kamrája legyen. A részletes szabályokat a törvényhatóságok szabályrendeletben állapítják meg.

A cselédlakások építéséről vagy megfelelő átalakításáról — ha előbb nem teljesíti, vagy ha azt a törvényhatóságnak már hatályban lévő vagy ezután alkotandó szabályrendelete értelmében előbb teljesíteni nem tartozik — ugy köteles a gazda gondoskodni, hogy e törvény életbeléptétől számított legkésőbb tiz év elteltével valamennyi cselédje az előbbi bekezdés szabályainak megfelelő lakásban legyen elhelyezve. (22., 57. §.)

A 2-ik és 3-ik bekezdésben foglalt szabályok nem vonatkoznak arra a gazdára, a ki cselédjével egy lakásban él.

30. §.

A gazda köteles gondoskodni arról, hogy a cselédnek vasárnapon és a cseléd sátoros ünnepein munkaszünete legyen. Köteles a gazda akként intézkedni, hogy cselédje, a nélkül, hogy kötelességét mulasztaná, időről-időre saját hitfelekezete délelőtti isteni tiszteletében részt vehessen. (22., 43 , 57. §.)

A munkaszüneti napon a gazda a cselédétől az állatoknak és férőhelyüknek rendes ellátásán, tisztántartásán és a napi takarmánykészítésen, továbbá a majornak rendbehozatalán felül rendszeren semmiféle más munkát nem kívánhat; ha azonban valamely munka a fenyegető kár miatt halaszthatatlan s annyira sürgős, hogy elmulasztása a gazdára súlyos anyagi kárral járna, a gazda a cselédétől kivételesen az ilyen munkát a munkaszüneti napon is, az azon vidéken szokásos napszám külön azonnali kifizetése mellett megkívánhatja s a cseléd az ilyen munkát teljesíteni köteles. (18., 57. §.)

Az első bekezdés szabályai nem vonatkoznak a személyszállításra szükséges fogatok kocsisaira, továbbá azokra a cselédekre, akik háztartási munka teljesítésére is szegődtek (1. §.), végül azokra, akik oly teendőkre szegődtek, amelyeknek félbeszakítása a gazdaság természete vagy az alkalmazás célja szerint lehetetlen (pld. csősz, fejős, vadőr, pásztor stb.) Ezekre nézve a gazda — ha a cselédre nézve kedvezőbb megállapodás nincs a szerződésben — olyatén felváltásról köteles gondoskodni, hogy a cselédnek legalább minden hónapban egy teljes vagy minden két hétben egy fél napi munkaszünete legyen. (57. §.)

31. §.

Az éves nős vagy családos cselédnek, ha az fegyvergyakorlatra bevonul és behívójegyet az átvétel után nyolcz nap alatt a gazdának bemutatta, távolléte idejére bérét levonni, vagy a helyettesítés költségével őt terhelni nem szabad. (22., 57. §.)

32. §.

A gazda — a bérbé való betudás nélkül — viselni tartozik az éves cseléd iskolaköteles gyermekei után az elemi iskolai beiratási és tandíját. Ez a kötelezettség nem terheli a gazdát ott, ahol a cselédek gyermekei tandíjmentességben részesülnek. (22., 57. §.)

Köteles a gazda módot és lehetőséget nyújtani arra, hogy a szolgálatában álló tankötelesek az 1868: XXXVIII. t.-cikknek teljesen megfelelően, rendesen járhassanak iskolába. (22., 57. §.)

33. §.

A gazda a cselédet, ha kötelessége ellen vét, mint háznépének tagját megdorgálhatja, nincs jogositva azon-

ban a cselédet pénzbírsággal vagy fizetéslevonással fenyegetni. (57. §.)

34. §.

A cselédnek adott előleg, kölcsön után kamatot szedni, vagy váltót venni tilos. (57. §.)

A cselédnek eladott, kölcsön adott, előlegezett, vagy az ő kérelmére az ő járandósága terhére beszerzett terményeknek, élelmi, élvezeti, ruházati cikkeknek, eszközöknek s általában ingóságoknak árát a gazda nem számíthatja fel nagyobb értékben, mint a mennyibe az magának a gazdának került, illetőleg amennyi értéke annak az átadáskor az átadás helyén volt. (57. §.)

35. §.

A gazda a cseléd által okozott kára erejéig, ha a tartozást a cseléd ki nem elégítette, vagy nem biztosította, a cseléd bérét és egyéb járandóságát, a lakás, tüzelő és az élelmezés kivételével visszatarthatja, köteles azonban, ha a cseléd a visszatartásba bele nem nyugszik, követelésének megállapítása végett az eljárást az illetékes hatóság előtt a visszatartás után nyolcz nap alatt megindítani. (57. §.)

Másféle követelésének fedezésére a gazdát a cseléd-del szemben visszatartási jog nem illeti meg; ez azonban az 50. §. szabályát s a gazdának azt a jogát, hogy az előleget, kölcsönt beszámíthatja, nem érinti. (57. §.)

36. §.

A cselédnek a szolgálati szerződésből eredő követeléseit, továbbá ingóságait, az 1881. évi LX. t.-cz. 63. §-ának eseteit, továbbá a jelen törvény alapján megítélt követelések és a jelen törvény alapján kiszabott pénzbüntetések behajtását kivéve, nem szabad végrehajtás alá vonni.

37. §.

A gazdaságnak zárgondnoki kezelése esetén a zárgondnok a fennálló szabályok értelmében gyakorolja a cseléddel szemben a gazda jogait és teljesíti a gazda kötelességeit.

A gazdasági ingatlanok a gazda ellen foganatósított végrehajtási árverése esetén az ingatlanon alkalmazott cselédnek a szolgálati szerződésből eredő, az árveréstől visszaszámított egy évre eső követelését, mint előnyös tételt a vételárból az 1881: LX. t.-cz. 189. §. első bekezdésében *b)* alatt felsorolt közköveteléseket megelőző elsőbbséggel kell kielégíteni. Ha a vételárból a cselédeknek itt érintett követelései mind ki nem telnek, aránylagos levonásnak van helye. Az 1881: LX. t.-cz. 188. §-ának második bekezdését és 192. §-ának első bekezdését megfelelően kell alkalmazni.

Ha a gazda ellen csődöt rendelnek el, a cselédnek a szolgálati viszonyból eredő követeléseit a fennálló szabályok értelmében a tömegeből mint tömegtartozásokat, illetőleg bejelentés alá eső követeléseket kell kielégíteni. (1881. évi XVII. t.-cz. 48. §. 2. p., 60. §. 1. p., 62., és 63. §-ok.)

38. §.

Ha a felek a szerződés érvényességének ideje alatt a szerződés feltételeit egyetértőleg módosítani akarják, azt az eljárást, kell követniök, melyet a fennálló jogszabályok az eredeti szerződés megkötésére nézve meghatároznak.

39. §.

A szerződést a törvényben felsorolt eseteken kívül egyoldalúan nem lehet fölbontani. (17., 48., 57. §.)

IV. FEJEZET.

A szerződés megszűnéséről.

40. §.

A szolgálati szerződés a meghatározott szolgálati idő elteltével megszűnik; az éves szerződést azonban, ha két hónappal előbb egyik fél sem nyilatkoztatja ki azt, hogy a szerződést megújítani nem akarja, ugyanazon feltételekkel még egy évre meghosszabbítotttnak kell tekinteni.

41. §.

Ha a cseléd meghal, a szerződés nyomban megszűnik. De köteles a gazda az éves cseléd családját az elhalálozás napjától egy hónapig a lakásban meghagyni s a családnak minden levonás nélkül annyit kiadni, amennyi a cselédnek egy hónapra járt bér s egyéb járandóság czimén. (22., 57. §.) A lakást a gazda kölcsönös meg-egyezés esetén megfelelő lakáspénzzel megválthatja.

A gazda halálával a szerződés nem szűnik meg, hanem az a jogutódokat a folyó gazdasági év végéig kötelezi. (57. §.)

A gazdasági ingatlanok végrehajtási árverése esetén az átvétel napjától kezdve a szolgálati szerződés tekintetében az eddigi gazda helyébe az árverési vevő lép. (57. §.)

42. §.

Egy hónapi felmondással a gazda bármikor jogosan megszüntetheti a szerződést:

- a) ha a cselédnek nyilvánvalóan nincs elég ereje vagy képessége arra a munkára, a melyre föl van fogadva;
- b) ha a cseléd a gazda engedelmével nélkül a gazdaságból, figyelmeztetés után is, ismételve jogosulatlanul távozik;

c) ha a cseléd hanyagságból vagy könnyelműségből, figyelmeztetés után is, a gazdának ismételten kárt okoz ;

d) ha maga a cseléd vagy háznépe perlekedő, veszekedő vagy botrányt keltő magaviselete által a ház vagy a gazdaság rendjét s a békés megférést, figyelmeztetés után is zavarja, vagy ha a cseléd ivásnak adja magát ;

e) ha az illető cselédet ezen törvénybe ütköző s a gazda sérelmére elkövetett kihágás miatt a szolgálati viszony ideje alatt egy éven belül két ízben jogerősen elítélték ;

f) ha a cseléd a gondozására bízott állatot, figyelmeztetés daczára, rosszul ápolja, vagy kinozza.

43. §.

Egy hónapi felmondással a cseléd bármikor jogosan megszüntetheti a szerződést :

a) ha a cselédnek szüleinél vagy 18 éven alúli kiskorú avagy betegség folytán keresetképtelen testvéreinél való otthonléte a család fentartására elkerülhetetlenül szükségessé vált, vagy ha a kiskorú cseléd szülőivel együtt kivándorol ;

b) ha a gazda a nyugvó-időre (23. §.) s a munkaszüneti napokra (30. §.) vonatkozó szabályokat hatósági figyelmeztetés után se tartja meg ;

c) ha a gazdát ezen törvénybe ütköző s az illető cseléd sérelmére elkövetett kihágásért a szolgálati viszony ideje alatt egy éven belül két ízben jogerősen elítélték ;

d) ha a cseléd szolgálatképtelenné válik, vagy ha a nőcseléd férjhez megy, vagy terhes állapotba jut.

44. §.

A gazda vagy a cseléd a szerződést a 42. vagy 43. §. alapján felmondással csak úgy bonthatja fel (57. §.)

ha e szándékáról azután, hogy a felbontás okául felhozott eset tudomására jutott, a másik felet, az ok közlésével, nyolcz nap alatt értesíti. Ha az értesített fél a felbontást jogosnak nem tartja s e miatt panaszt akar tenni, panaszát a hatóságnál az értesítés vételétől számított nyolcz nap alatt kell előterjesztenie. Az elsőfokú hatóság határozata ellen beadott felebbezés a határozat végrehajtását nem akadályozza.

45. §.

Felmondás nélkül elbocsáthatja a gazda a cselédet:

a) ha a cseléd vagy családtagja a gazdának, családtagjának, intézkedésre vagy felügyeletre jogositott megbizottjának — ide nem értve a jelen törvénybe ütköző kihágásokat — testi épsége, élete vagy vagyona ellen büntetendő cselekményt követ el, vagy kísérel meg;

b) ha a cseléd a gazdát, családtagját intézkedésre vagy felügyeletre jogositott megbizottját tetteleg bántalmazza, fenyegeti, vagy ellenük izgat, lázít, vagy ha alkalmaztatásának természetével merőben ellenkező, szándékosan sértő magatartást tanusít;

c) ha a cseléd vagy családtagja a gazdának, családtagjának, intézkedésre vagy felügyeletre jogositott megbizottjának vagy cselédtársának tulajdonában szándékosan vagy vétkes gondatlanságból jelentékeny kárt okozott;

d) ha a cselédet büntett vagy nyereségvágyból eredő vétség miatt elítélték, vagy 8 napnál hosszabb időre terjedő szabadságvesztésre elítélték;

e) ha a cseléd kötelességének teljesítését megtagadja, vagy cselédtársait arra ösztönzi, hogy szolgálati szerződésük lejáratá előtt kötelességeik teljesítését egyszerre vagy egyenkint tagadják meg;

f) ha a cseléd maga vagy családtagja a gazdának családtagjait rosszra csábitja ;

g) ha a cseléd a gazda nevére, gazdája tudta nélkül pénzt vagy árut kölcsönöz ;

h) ha cseléd vagy családtagja figyelmeztetés daczára égő gyertyával, lámpással, tűzzel vigyázatlanul bánik ;

i) ha a cseléd ezen törvénybe ütköző s a gazda sérelmére elkövetett kihágásért a szolgálati viszony tartama alatt, egy éven belül háromizben jogerősen elítéltetett ;

j) ha a cseléd a gazda félrevezetésével hamis elbocsátó bizonyítvánnyal vagy hamis cselédkönyvvel állt szolgálatba.

46. §.

Felmondás nélkül elhagyhatja a cseléd a szolgálatot, ha a gazda, családtagja, intézkedésre vagy felügyeletre jogosított megbizottja :

a) a cselédnek vagy családtagjának testi épsége, élete vagy vagyona ellen — ide nem értve a jelen törvénybe ütköző kihágásokat — büntetendő cselekményt követ el, vagy kísérel meg ;

b) a házi fegyelem alatt nem álló cselédet tetteleg bántalmazza, vagy bánásmódjával a cselédnek vagy a cseléd családtagjának életét, egészségét s testi biztonságát veszélyezteti ;

c) a cselédnek vagy családtagjának tulajdonában szándékosan vagy vétkes gondatlanságból jelentékeny kárt okozott ;

d) a cselédnek vagy családtagjának erkölcsét veszélyezteti ;

e) a cselédet vagy családtagját tiltott cselekményre hívja fel ;

f) a cselédet vagy családtagját olyan szolgáltatás teljesítésére kényszeríti, melynek kikötése ezen törvény értelmében tilos (8., 9., 10. §.);

g) a cseléd bérét vagy egyéb járandóságát visszatartja, a nélkül, hogy a kárkövetelésének megállapítása végett az eljárást a 35. §. értelmében megindítaná;

h) ezen törvénybe ütköző s az illető cseléd sérelmére elkövetett kihágásért a szolgálati viszony tartama alatt egy éven belül három ízben jogerősen elítéltetett;

i) a cselédet hatósági intézkedés után is éhezésnek teszi ki az által, hogy rossz ételt vagy kelleténél kevesebbet juttat neki.

47. §.

A gazda vagy a cseléd a szerződést a 45. vagy 46. §. alapján felmondás nélkül csak úgy bonthatja fel (57. §.), ha a másik felet azután, hogy a felbontás okául felhozott eset tudomására jutott, nyolcz nap alatt az ok közlése mellett értesíti. Ha az értesített fél a felbontást jogtalanul tartja s e miatt panaszt akar emelni, panaszát az értesítés közlésétől nyolcz nap alatt kell a hatóságnál előterjesztenie. A hatóságnál az eljárás megindítását ezen idő alatt a felbontó fél is kérheti.

Az elsőfokú hatóság határozata ellen beadott felebezés a határozat végrehajtását nem akadályozza.

48. §.

Ha a gazda a cselédet a szolgálatból jogtalanul elbocsátja, vagy ha a cselédje a szolgálatból jogtalanul kilép, megfelelően a 17. §-t kell alkalmazni.

Ha az egyik szerződő fél a szerződés teljesítését jogtalanul megszünteti, a másik szerződő fél nem köteles, hogy a szerződés további teljesítését utóbb elfogadja.

49. §.

Ha a gazda bontotta föl jogosan a szerződést felmondással, vagy felmondás nélkül: a cselédtől a szerződés megszűnéséből kifolyólag kártérítést nem kívánhat; a 45. §. e) és j) pontja alapján történt felbontás esetében azonban kártérítést követelhet.

Ha a cseléd felmondással, vagy felmondás nélkül jogosan felbontotta szerződését: csak a valóban megszolgált bérre s járandóságokra van joga, a 46. §. g) és i) pontja esetében azonban a hátralévő szolgálati időre járó bér és egyéb járandóság kiszolgáltatására is köteles a gazda.

Ha a cseléd, mint hadseregbeli, vagy honvéd ujoncz, vagy mint tartalékos, illetőleg póttartalékos tényleges szolgálatra, vagy mint védköteles akár részleges, akár általános mozgósítás alkalmával bevonul, a szolgálati szerződés azonnal megszűnik s ezért egyik fél sem igényelhet kárpótlást.

50. §.

Bármely okból szűnt is meg a szolgálati viszony, a cseléd köteles a szolgálatból való kilépés előtt a reá bízott tárgyakról pontosan beszámolni, csak azután követelheti törvényesen a kijáró bérét. (57. §.)

51. §.

A szolgálati szerződés megszűntekor a gazda köteles a cseléd szolgálati cselédkönyvének rovatait lelkiismeretesen, a valóságnak megfelelő módon kitölteni s a cselédkönyvet a cselédnek átadni. Ha a bejegyzés nem mond igazat, a hatóság kiigazítja a cseléd panaszára megindított eljárás eredményéhez képest. (57. §.)

52. §.

A cselédkönyvbe a cseléd minősítésére vonatkozó adatok bejegyzése tilos (57. §.); a gazda azonban a cseléd kívánatára külön minősítő bizonyítványt adhat.

53. §.

Ha az éves cseléd szolgálati idejéből már csak két hónap van hátra (40. §.,) valamint a jogos felmondás eseteiben is (42., 43. §.), a cseléd kívánatára a gazda köteles neki elbocsátó bizonyítványt adni. Ebben föl kell tüntetni, hogy a cselédnek van cselédkönyve és hogy mikor szűnik meg a szolgálati szerződése. (57. §.)

Ha a gazda a bizonyítványt ki nem adja, az elsőfokú hatóság megfelelő határozata pótolja az elbocsátó bizonyítványt.

54. §.

Az elbocsátó bizonyítvány kiadása után a szolgálatból való kilépésig a gazda köteles a cselédnek a munkaszüneti napokra és az éves cselédnek ezeken felül a gazda által megjelölt két munkanapra szabadságot adni, hogy helyet kereshessen. Ha munkaszüneti napon a gazda a cselédnek a szabadságot nem adja meg, a munkaszüneti nap helyett munkanapon köteles azt megadni. (22., 57. §.)

55. §.

Ha a 46. §. alapján szűnt meg a szerződés s a cseléd más gazdához nem szegődött be, az elköltözéshez szükséges igaerőt — ha nincs nagyobb távolság a szerződésben megállapítva — a legközelebbi községig vagy kívánatra azzal egyenlő távolságig, az a gazda adja, akinek szolgálatából a cseléd eltávozik. (22., 57. §.)

V. FEJEZET.

Büntető határozatok.

56. §.

A mennyiben ez a törvény ellenkező intézkedéseket nem tartalmaz, a jelen törvényben megállapított kihágási ügyekben is az 1879: XL. t.-cz. általános határozatait kell alkalmazni.

57. §.

I. Kihágást követ el s 50 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő — a mennyiben cselekménye a jelen törvény vagy a már fennálló törvények szerint súlyosabb beszámítás alá nem esik — az a gazda (megbizott) s az a cseléd, aki ezen törvénynek rendelkezése vagy tilalma ellen vét.

II. Kihágást követ el és az 1898: II. t.-cz. 65. §-ának alkalmazásával 60 napig terjedhető elzárással és 400 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az, aki az elszegődött vagy elszegődni hajlandó cselédet azért, mert elszerződött vagy elszegődni akar, szóval vagy tettel bántalmazza, fenyegeti, vagy az elszegődött cselédeket arra ösztönzi, csábitja, hogy elvállalt kötelességeik teljesítésének megtagadásával a gazdát engedmények megadására kényszerítsék. Az a cseléd pedig, aki összebeszélés folytán ilyen okból szerződésének teljesítését megtagadja, kihágást követ el s 10 napig terjedhető elzárással és 100 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. A gazdának azon joga, hogy az ilyen kihágás miatt elítélt cseléddel szemben a szolgálati viszonyt a 45. §. e) pontja alapján előzetes felmondás nélkül felbonthassa és kárkövetelését a 49. §. alapján érvényesíthesse, érintetlenül marad.

58. §.

Kihágást követ el s 100 koronáig terjedhető pénz-büntetéssel büntetendő:

a) az a cseléd, aki egy időre több gazdához szegődik el; valamint az a gazda, aki máshoz szegődött cselédet, e körülményt tudva, ugyanazon időre felfogad, vagy ígérete által elcsábítani törekszik;

b) az, aki szolgálati cselédkönyvet, elbocsátó bizonyítványt zálogba vesz, vagy arra hitelez;

c) az, aki a gyermekcseléddel kegyetlenkedik, illetve a gyermekcselédet olyan munka teljesítésére kényszeríti, mely annak testi erejét felülmulva, egészségét és testi fejlődését veszélyezteti.

Ha a cseléd ugyanazon időre több gazdához szerződik, annál köteles a szerződést teljesíteni — ha ez elfogadja (14. §.) — a kivel szabályszerűen először szerződött; a többi gazdának, ha az előbbi szerződésről nem tudtak, kártérítéssel tartozik.

59. §.

Ha a gazdának a szolgálati viszonyból származó kötelességeit vagy egyébként a jelen törvény rendelkezéseit, tilalmait a gazda intézkedésre vagy felügyeletre jogosított megbizottja szegi meg, a büntetést a megbizott ellen kell alkalmazni; a magánjogi következmények ilyen esetben is a gazdát terhelik, de visszkereseti joga a megbizott ellen érintetlenül fennáll.

60. §.

Az esetben, ha a gazda kész az elítélt s a szerződés teljesítésére már hajlandó cselédet elfogadni, a gazda és a cseléd együttes kérelmére, a hatóság által a körül-

mények mérlegelésével a kihágási eljárás megszüntethető, illetőleg a megállapított büntetés végrehajtása mellőzhető.

61. §.

A jelen törvény 3., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 13., 24., 29., 30., 33., 34., 35., 41., 51., 52., 53. §-ába ütköző, továbbá az 57. §. II. pontjában és az 58. §-ban említett kihágásokat kivéve, az eljárást csak a sértett félnek nyolcz nap alatt előterjesztett indítványára lehet folyamatba tenni.

VI. FEJEZET.

A hatóságokról és az eljárásról.

62. §.

A hatósági eljárás, mely a jelen törvényben, továbbá az 1898: II. t.-cz., 1899: XLI. t.-cz., 1899: XLII. t.-cz. 1900: XXVIII. t.-cz., 1900: XXIX. t.-cz. által szabályozott ügyekben szükségessé válik — ide értve a kihágási ügyekben való büntető biráskodást s az egyénenkint 100 koronát meg nem haladó kárkövetelések elbírálását is — a következő hatóságok hatáskörébe tartozik:

Első fokban:

1. Kis- és nagyközségekben a főszolgabíró, illetőleg a szolgabíró.

2. Rendezett tanácsú és törvényhatósági joggal felruházott városokban a rendőrkapitány, illetőleg helyettese, ennek akadályoztatása esetén a tanács által e részben megbízott tisztviselő.

3. A székesfővárosban a kerületi előljáró.

Másodfokban:

1. Kis- és nagyközségekben és rendezett tanácsú városokban az alispán.

2. Törvényhatósági joggal felruházott városokban a tanács.

3. A székesfővárosban a tanács.

Harmadfokban: a földmivelésügyi minister.

63. §.

Az egyénenként 100 koronát meghaladó kártérítés iránti ügyek elbirálása a királyi bíróságok hatáskörébe tartozik s ezek a törvénykezési rendtartás szabályai szerint járnak el.

64. §.

Az ezen törvény szerint a közigazgatási hatóság elé tartozó ügyeket minden fokozaton mindenkor soronkívül kell tárgyalni és elintézni.

Az eljárási szabályokat a földmivelésügyi minister a belügyi s az igazságügyi ministerrel egyetértve, rendeletben állapítja meg.

A képviseltetés következtében felmerült költség az ellenfél terhére nem ítélt meg és azt a képviselő sem a jelen törvény alapján eljáró hatóságok útján, sem birói úton megbízója irányában sem érvényesítheti.

65. §.

Felhatalmaztatik a földmivelésügyi minister, hogy a belügyministerrel egyetértőleg a közigazgatási bizottság megokolt felterjesztésére oly községekben, melyekben szüksége mutatkozik és a képesség is megvan, az elsőfoku közigazgatási hatóságokat a jelen törvény alapján megillető hatáskörnek egyes, tüzetesen megállapítandó részeit a községi előljáróságokra átruházhassa. A kihágási ügyekben való büntető biráskodásra a községi előljáróságnak felhatalmazást az 1901: XX. t.-cz. 14. §-a értelmében a

törvényhatóság adhat. Az erre vonatkozó határozat jóváhagyása felett a belügyminister a földmivelésügyi miniszterrel egyetértően határoz.

66. §.

A törvényhatóságok felhatalmaztatnak, hogy a gazda és a cseléd közötti jogviszonyoknak a jelen törvényben nem érintett s a helyi viszonyoknál fogva fontos részeire a gazdasági egylet s mezőgazdasági bizottság véleményének meghallgatásával szabályrendeletet alkossanak. Mind ezen szabályrendeletet, mind a jelen törvény alapján alkotott más szabályrendeletet, a belügyministerrel és az igazságügyministerrel egyetértőleg a földmivelésügyi miniszter hagyja jóvá.

VII. FEJEZET.

Záráthatározatok.

67. §.

Azok a szolgálati szerződések, amelyek ezen törvény életbelépése előtt az 1876 : XIII. t.-cikknek megfelelően létesültek és a jelen törvény életbeléptekor még fennállottak, továbbra is érvényesek maradnak, de egyebekben ezeket a szerződéseket is a jelen törvény szerint kell megítélni.

68. §.

Felhatalmaztatik a földmivelésügyi miniszter, hogy jelen törvény életbeléptének napját s a szükséges átmeneti intézkedéseket rendelettel állapítsa meg.

69. §.

A jelen törvény életbelépte napján a gazda és a gazdasági (külső) cselédek özött a törvény életbelépte napján

és az ezután létesült jogviszonyra nézve az 1876: XIII. t.-cz., valamint az 1896: XXVI. t.-cz. 79. §-a hatályát veszti s általában hatályukat veszti a törvényeknek s más törvényes jogszabályoknak a jelen törvénnyel ellenkező rendelkezései is.

70. §.

Ezen törvény végrehajtásával a földmivelésügyi, a belügyi, a pénzügyi és az igazságügyi minister bizatik meg.

164. A csendőrségi karhatalmak igénylése tárgyában a belügyminister 72,387/1907. szám alatt valamennyi törvényhatóság első tisztviselőjéhez a következő körrendeletet intézte:

„A magyar királyi csendőrség részére kiadott Szervezeti Utasítás 16. §-a szerint: „Ha a közigazgatási hatóságok saját területükön nagyobb csendőrségi erőnek összpontosítását vélnék szükségesnek, akkor általuk ez irányban az illető szakasz — esetleg szárnyparancsnokságok megkeresendők“, — mely parancsnokságok ezután a továbbiak iránt intézkednek s esetleg kíségetés végett saját felsőbbségükhöz, végső fokon pedig a csendőrkerületi parancsnokságok, a most hivatkozott 16. §. értelmében, hozzám fordulnak. Felhivom tehát a czimet, hogy a csendőrségi karhatalmak igénylésevel jövőben annál is inkább e szerint járjon el, mert a közvetlenül hozzám intézett ily felterjesztéseknek az illető csendőrkerületi parancsnokságokhoz való leadása által természetesen beállókésedelmezés folytán csakis a karhatalom gyors kiállithatása szenved.“